

ԵՎՐՈՔԱՆԿԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

(2000 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ)

*Մարգարիտա Մամիկոնյան, Լուսինե Հարությունյան
(Դրամավարկային քաղաքականության դեպարտամենտ)*

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ տեղեկատվություն*

Հայաստանի Հանրապետությունն անդամակցում է Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկին (այսուհետև՝ Եվրոբանկ) 1992 թվականի ապրիլի 21-ից:

Մինչև 1997 թ. ապրիլ ամիսը Եվրոբանկի բաժնետիրական կապիտալը բաղկացած էր 1 մլն բաժնետոմսից՝ յուրաքանչյուրը 10 000 էքյու անվանական արժեքով, այդ թվում՝ ՀՀ բաժնեմասը 500 բաժնետոմս էր: 1997 թ. ապրիլին Եվրոբանկը վերանայեց (կրկնապատկեց) իր կապիտալը, և ներկայումս Եվրոբանկի բաժնետիրական կապիտալը կազմում է 2 մլն բաժնետոմս, այդ թվում՝ ՀՀ-ն ունի 1000 բաժնետոմս՝ 10 մլն Եվրո ընդհանուր արժողությամբ: Առաջնահերթ վճարման ենթակա գումարը 2 630 հազ. Եվրո է, իսկ Եվրոբանկի պարտավորությունների կատարման անհրաժեշտության դեպքում, Եվրոբանկի պահանջով, կարող է վճարվել ևս 7 370 հազ. Եվրո: 2000 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Հայաստանը մուծել է 21 528 ԱՄՆ դոլարի բաժանորդագրական վճար (1998 թ. հունիսի 11-ին) և տրամադրել 3 հասարակ անտոկոս պարտամուրհակներ (1998 թ. օգոստոսի 12-ին, 1999 թ. ապրիլի 16-ին և 2000 թ. հոկտեմբերի 23-ին)՝ 322 446.72 ԱՄՆ դոլար ընդհանուր արժողությամբ,** որոնք պետք է մարվեն 5 տարիների ընթացքում, հավասար մասնաբաժիններով:

Մինչ օրս Եվրոբանկի տնօրենների խորհուրդը ստորագրել է Հայաստանում իրականացվող 7 ներդրումային ծրագրեր՝ 117.2 մլն ԱՄՆ դոլար ընդհանուր արժողությամբ: Ֆինանսական փաթեթը բաղկացած է՝

- ♦ **Էներգետիկայի ոլորտում**՝ պետական հատվածի 1 ծրագրից,
- ♦ **տրանսպորտի ոլորտում**՝ պետական հատվածի 1 ծրագրից,
- ♦ **գյուղատնտեսության ոլորտում**՝ պետական հատվածի 1 ծրագրից,
- ♦ **բանկային համակարգում**՝ մասնավոր հատվածի 3 ծրագրերից,
- ♦ **վերամշակող արդյունաբերության ոլորտում**՝ մասնավոր հատվածի 1 ծրագրից:

Հայաստանում Եվրոբանկի առաջին ծրագրերը միայն պետական հատվածի ծրագրեր էին, սակայն 1999 թվականից Եվրոբանկը ֆինանսավորում է մասնավոր հատվածի ծրագրերը:

Պետական հատվածի ծրագրեր

Էներգետիկա. ՀՀ Էներգետիկայի բնագավառում Եվրոբանկի գործունեության նպատակն է.

- ♦ **Բարելավել էներգետիկայի ենթահատվածների ֆինանսական վիճակը.** Եվրոբանկը հիմնական ուշադրությունը կենտրոնացրել է Հրազդանի ՊՇԵԿ-ի V էներգաբլոկի շինարա-

* Այս հրապարակումը նոր տվյալներով լրացնում է «Զարգացման և վերակառուցման եվրոպական բանկ» հոդվածը («ՀՀ ԿԲ տեղեկագիր», թիվ 3, 1998):

** EBRD "Consolidated Annual Financial Report for the year ended 31 December 1999". Memorandum, dated 11 February 2000.

րական աշխատանքների վրա, որոնց հաջող ընթացքը էներգիայի արտադրության կարողությունները ավելացնելու, էներգիայի մատակարարումը բարելավելու և շրջակա միջավայրի վրա էներգետիկ հատվածի ազդեցությունը կրճատելու հնարավորություն կընձեռի: Հրազդանի ՊՇԷԿ-ի V էներգաբլոկի կառուցման ֆինանսավորման ծրագրի վարկային պայմանագիրը կնքվել է 1993թ. ապրիլի 20-ին: Համաձայն այդ պայմանագրի՝ ՀՀ կառավարությանը տրամադրվել է 63.3 մլն եվրո (շուրջ 57.4 մլն ԱՄՆ դոլար): Ծրագիրը նախատեսված էր 300 Մվտ հզորությամբ ՋԷԿ-ի շինարարությունն ավարտելու և էլեկտրաէներգիայի հաղորդագիծը Երևան հասցնելու համար:

Վարկի հիմնական գումարը մարվում է 1997 թվականից, տարեկան 2 անգամ՝ ապրիլի 20-ին և հոկտեմբերի 20-ին: Վարկը ամբողջությամբ կմարվի 2007 թվականին: Տոկոսագումարները վճարվում են 1993 թ. հոկտեմբերից՝ հիմնական գումարի մարման գրաֆիկին համապատասխան: Տոկոսավճարները հաշվարկվում են ըստ Լոնդոնյան միջբանկային 6-ամսյա ավանդների առաջարկի տոկոսադրույքների (LIBOR + 1 %):

2000 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ տվյալ վարկի գումարից օգտագործվել է 51.8 մլն ԱՄՆ դոլար: Իրականացվել են 17.5 մլն ԱՄՆ դոլարի հիմնական գումարի մարումներ և վճարվել 16.33 մլն ԱՄՆ դոլարի տոկոսագումարներ:

Ներկայումս նախատեսվում է Հրազդանի ՊՇԷԿ-ի V էներգաբլոկի կառուցումն ավարտելու համար մշակել նոր ֆինանսական փաթեթ, որը թույլ կտա հնարավորին կարճ ժամկետներում ավարտել, շահագործման հանձնել և որպես էներգետիկ հատվածի սեփականաշնորհման ընդհանուր ծրագրի մի մաս՝ սեփականաշնորհել այն: Ծրագրի աշխատանքներն ավարտելու նպատակով Եվրոբանկը ծրագրել է, ըստ նախնական գնահատումների, ՀՀ կառավարությանը տրամադրել լրացուցիչ 110 մլն ԱՄՆ դոլար: Վարկավորման չափը նախապես համաձայնեցվել է ճապոնական EXIM բանկի հետ:

♦ *Աջակցել էներգետիկ հատվածի վերակազմավորման պետական ծրագրերին.* Եվրոբանկը նախատեսում է հետագոտել մասնավոր փոքր ՀԷԿ-երի կառուցման հնարավորությունը ՀՀ-ում, որի շուրջ այժմ բանակցություններ են վարվում Եվրոպական մի շարք ընկերությունների հետ՝ համատեղ ֆինանսավորման նպատակով:

♦ *Մասնակցել ՀՀ էլեկտրաբաշխիչ ցանցերի սեփականաշնորհմանը.* Եվրոբանկի տնօրենների խորհուրդը 2000 թ. սեպտեմբերին որոշում է կայացրել մասնակցել 4 էլեկտրաբաշխիչ ցանցերի սեփականաշնորհման գործընթացին: Նախատեսվել է ՀՀ կառավարությունից գնել յուրաքանչյուր էլեկտրաբաշխիչ ցանցի բաժնետոմսերի 19.9%-ը: Ներդրման ընդհանուր չափը կազմելու է 20 մլն ԱՄՆ դոլար: Սեփականաշնորհումը ակնկալվում է իրականացնել 2001 թվականին: Եվրոբանկը մտադիր է ռազմավարական ներդրողի (ռազմավարական ներդրողը տնօրինում է բաժնետոմսերի 51 %-ը) հետ 5 - 15 տարով կնքել փութ/քուլ օպցիոնի պայմանագիր, այսինքն՝ նրան իրավունք տալ հետագայում գնել Եվրոբանկի բաժնեմասը:

♦ *Մասնակցել Հրազդանի ՋԷԿ-ի համալիրի սեփականաշնորհմանը:*

Տրանսպորտ. Տրանսպորտի բնագավառում Եվրոբանկի առաջին ծրագրի նպատակը (1994 թ. նոյեմբերի 29-ին կնքված վարկային պայմանագրով) Հատուկ նշանակության պետական ձեռնարկություն Երևանի «Ձվարթնոց» օդանավակայանի բեռնային համալիրի կառուցման ֆինանսավորումն էր՝ 25.1 մլն եվրոյի (շուրջ 22.8 մլն ԱՄՆ դոլար) չափով: Ծրագրի նպատակն էր՝ օժանդակել քաղաքացիական ավիացիայի զարգացմանը, մասնավորապես՝ բեռների տեղափոխման աշխատանքների կազմակերպմանը, վերահսկմանը, մոնիտորինգին և կառավարմանը:

Վարկի հիմնական գումարը մարվում է 1998 թվականից, տարեկան 2 անգամ՝ մարտի 12-ին և սեպտեմբերի 12-ին: Վարկը ամբողջությամբ կմարվի 2007 թվականին: Տոկոսագումարները վճարվում են 1995 թ. մայիսից՝ հիմնական գումարի մարման գրաֆիկին համապատասխան:

Տոկոսավճարները հաշվարկվում են ըստ Լոնդոնյան միջբանկային 6-ամսյա ավանդների առաջարկի տոկոսադրույքների (LIBOR + 1 %):

2000 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ տվյալ վարկի գումարն ամբողջությամբ օգտագործվել է: Իրականացվել է 7.2 մլն ԱՄՆ դոլարի հիմնական գումարի մարում և վճարվել են 3.9 մլն ԱՄՆ դոլարի տոկոսագումարներ:

«Զվարթնոց» օդանավակայանում իրականացվող վերոնշյալ ծրագրին օժանդակելու և օդանավակայանի առաջնային կարիքները բավարարելու նպատակով Եվրոբանկը որոշել է աջակցել օդային ճանապարհներին առնչվող այլ ծրագրերի ևս: ՀՀ կառավարության հետ քննարկվել է օդանավակայանի բեռնային համալիրի հրատապ սեփականաշնորհման հարցը՝ որպես «Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնային համալիրի կառուցումն ավարտելու և քաղաքացիական ավիացիայի հետագա զարգացման խնդիրը լուծելու հնարավոր տարբերակ:

Գյուղատնտեսություն. Եվրոբանկը մշակել էր նաև ՀՀ գյուղատնտեսության զարգացմանն աջակցելու ծրագիր: 1995 թ. դեկտեմբերի 14-ին կնքվել էր վարկային պայմանագիր, ըստ որի նախատեսվում էր ՀՀ կառավարությանը տրամադրել 15 մլն ԱՄՆ դոլար՝ մեծածախ շուկայի ծրագրի ֆինանսավորման համար: Վարկի նպատակներն էին, նախ՝ ֆինանսական միջոցներ տրամադրել «Հայաստանի մեծածախ շուկա» ընկերությանը՝ Երևանում գյուղատնտեսական արտադրության ապրանքների վեց հավաքականներով համալրված ժամանակակից մեծածախ շուկա կառուցելու համար, և երկրորդ՝ տրամադրել վարկային միջոցներ, որոնք տեղական բանկերի միջոցով պետք է տրվեին սննդի իրացմամբ զբաղվող գործարարներին: Մեծածախ շուկայի կառուցման նպատակը թարմ սննդի բաշխման համակարգի զարգացումն էր:

Հիմնական գումարի մարումը և տոկոսագումարների վճարումը նախատեսվում էր կատարել 6-ամսյա վճարներով: Տոկոսավճարի հաշվարկման համար հիմք էին ընդունվել Լոնդոնյան միջբանկային 6-ամսյա ավանդների առաջարկի տոկոսադրույքները (LIBOR):

Սակայն վարկային պայմանագրի ստորագրումից հետո առաջացած մի շարք դժվարությունների պատճառով 1998 թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ Կառավարությունը վերանայեց այդ վարկային ծրագիրը, և դրա գործողությունը դադարեցվեց (սառեցվեց): Մեծածախ շուկաների վարկային ծրագրից օգտագործվել է ընդամենը 755 հազ. ԱՄՆ դոլար, որն ամբողջությամբ մարվել է: Այս վարկի դիմաց վճարվել են 514 հազ. ԱՄՆ դոլարի տոկոսագումարներ:

Եվրոբանկը մտադիր է հետագայում գյուղատնտեսության բնագավառում իրականացնել փոքր նախագծերի ֆինանսավորում՝ միջնորդ բանկերի օգնությամբ:

Մասնավոր հատվածի ծրագրեր

Ֆինանսական հատվածի զարգացում. ՀՀ բանկային համակարգում Եվրոբանկի գործունեության նպատակն է՝ *տեղական առևտրային բանկերի կապիտալի բազայի ընդլայնումը՝ նրանց բաժնետիրական կապիտալներում փայամասնակցություն ունենալու միջոցով:*

Եվրոբանկի կողմից 1999 թ. հուլիսին հաստատված «Բազմաբանկ ֆինանսավորման մեխանիզմով» (**Multi-Bank Framework Financing Facility**) նախատեսվում է առավել վարկունակ և կառավարման ներուժ ունեցող առևտրային բանկերի կանոնադրական կապիտալում ներդրում կատարել և տրամադրել շուրջ 10.0 մլն ԱՄՆ դոլարի վարկաշար՝ փոքր և միջին ձեռնարկություններին վարկավորելու նպատակով: Այս մեխանիզմով տրամադրվող վարկերի մարման ժամկետը 5 տարի է՝ 24 ամիս արտոնյալ ժամկետով: Բաժնեմասերը հետագայում կվաճառվեն տեղական կամ միջազգային ներդրողներին կամ աճուրդի կդրվեն տեղական բորսաներում՝ եթե դրանք զարգացած լինեն: Միջոցների կառավարման և տեղական բանկերի ու նրանց հաճախորդ հանդիսացող փոքր և միջին ձեռնարկությունների ինստիտուցիոնալ

զարգացման համար մշակվել է 750 հազ. եվրոյի (շուրջ 700 հազ. ԱՄՆ դոլար) չափով ֆինանսավորում նախատեսող տեխնիկական համագործակցության փաթեթ:

«Բազմաբանկ ֆինանսավորման մեխանիզմի» շրջանակներում 1999 թ. դեկտեմբերին Եվրոբանկի տնօրենների խորհուրդը ստորագրել է մասնավոր հատվածի աջակցության ծրագրի առաջին պայմանագիրը՝ «Միջազգային առևտրային սևծովյան բանկ» (Հայաստան) ՓԲԸ հետ՝ 1.0 մլն ԱՄՆ դոլարի փայամասնակցության վերաբերյալ^{*}: Ներդրումը փաստացի կատարվել է 2000 թ. սեպտեմբերին. գնվել է «Միջազգային առևտրային սևծովյան բանկի» բաժնետոմսերի 25 %-ը:

«Բազմաբանկ ֆինանսավորման մեխանիզմի» շրջանակներում, Եվրոբանկի նախնական գնահատումներով, նախատեսվում էր ֆինանսական միջոցներ տրամադրել Հայագրոբանկին, Հայէկոնոմբանկին, Գյուլփոխբանկին և Հայներարտբանկին: Սակայն 2000 թ. սեպտեմբերի դրությամբ միայն Հայէկոնոմբանկին են փաստացի տրամադրվել 1 մլն ԱՄՆ դոլարի վարկային միջոցներ: Հայներարտբանկի կանոնադրական կապիտալում 1.2 մլն ԱՄՆ դոլարի ներդրում կատարելու և 0.5 մլն ԱՄՆ դոլար վարկային միջոցներ տրամադրելու հարցերը քննարկվել են, համապատասխանաբար 2000 թ. դեկտեմբերի 16-ին և 2001 թ. փետրվարի 20-ին:

Վերամշակող արդյունաբերություն. 2000 թ. մարտի 27-ին Եվրոբանկի տնօրենների խորհուրդը հավանություն է տվել, իսկ հոկտեմբերի 10-ին՝ ստորագրել վարկային ծրագիր, որով նախատեսվում է Երևանի կոնյակի գործարանին տրամադրել 20 մլն դոլար: Սա առաջին խոշոր վարկային ծրագիրն է ՀՀ մասնավոր հատվածում, որի նպատակն է աջակցել գործարանի արտադրական կարողությունների մեծացմանը և արտահանման հետ կապված հիմնախնդիրների լուծմանը:

Եվրոբանկը ալկոհոլային խմիչքների արտադրության ծրագրեր ֆինանսավորում է միայն բացառիկ դեպքերում, քանի որ դա չի մտնում 1991 թվականին տնօրենների խորհրդի կողմից հաստատված գործառնությունների ցանկի մեջ: Համաձայն այդ ցանկի՝ բացի ալկոհոլային արտադրության ծրագրերից, Եվրոբանկը չի ֆինանսավորում նաև ծխախոտի, հրազենի, մոլախաղերի արտադրությունը: Սակայն կարևորելով Կոնյակի գործարանի վարկային ծրագրի նշանակությունը ՀՀ տնտեսության զարգացման համար, Եվրոբանկը այն կարծիքին է, որ Հայաստանն այս ճյուղում ունի մրցակցային առավելություն^{*}:

^{*} Այս ներդրումը Հունաստանի առևտրային բանկի հետ 1995թ. դեկտեմբերին Եվրոբանկի կնքած բազմածրագիր մեխանիզմի մի մասն է: Եվրոբանկն աջակցում է Հունաստանի առևտրային բանկի ներդրումային ծրագրերի իրագործմանը Բալկանյան և Սևծովյան երկրներում: Ծրագիրը ընդհանուր արժողությամբ կազմել է 43.5 մլն ԱՄՆ դոլար: Ծրագիրը նպատակ ունի որոշ երկրներում հիմնել Ծրագրային բանկեր, մասնավորապես՝ Ալբանիայում, Հայաստանում, Վրաստանում և Մոլդովայում: Եվրոբանկի կողմից նախատեսվում է ներդնել 15 մլն ԱՄՆ դոլար՝ որպես կանոնադրական կապիտալ: Սկզբնական շրջանում Ծրագրային բանկն իր գործունեությունը կենտրոնացնում է արդիական, արդյունավետ ծախսերով բանկային ծառայությունների մատուցման վրա: Տեղական բանկերը, որպես փոքրամասնություն կազմող բաժնետերեր, կարող են մասնակցել Ծրագրային բանկի հիմնմանը՝ դրանով ավելացնելով տեղական շուկաների զարգացման համար անհրաժեշտ ներդրումների ծավալները:

^{*} EBRD "1999 Strategic Portfolio Review", Memorandum dated 10 May 2000, p.51-52. EBRD "Minutes of the Board Meeting of 21 March 2000", Memorandum, dated 20 April 2000.

Եվրոբանկի կողմից ֆինանսավորվող ծրագրերը **

մլն ԱՄՆ դոլար

ՀԱՅԱՍՏԱՆ	Տնօրենների խորհրդի կողմից հավանության ար- ժանացած ֆինանսավորումը	Հաստատված ֆինանսավորումը	Համախառն բաշխումը 12/31/2000
Հրազդանի ՊՇԷԿ-ի 5-րդ բլոկ՝ վարկային ծրագիր	57.4	57.4	51.8
«Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնահամալիր՝ վարկային ծրագիր	22.8	22.8	22.8
Սևծովյան բանկ՝ ներդրում բաժնետիրական կապիտալում	1.0	1.0	1.0
Մեծածախ շուկա՝ վարկային ծրագիր	15.0	15.0	0.755
Հայագրոբանկ՝ վարկային ծրագիր և ներդրում բաժնետիրական կապիտալում	3.6	0	0
Հայէկոնոմբանկ, Հայներարտբանկ, Գյուլփոխբանկ՝ վարկային ծրագիր և ներդրում կապիտալում	6.3	1.0	0
Երևանի կոնյակի գործարան՝ վարկային ծրագիր	20.0	20.0	0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	126.1	117.2	76.355

Եվրոբանկի միջինժամկետ ռազմավարության ոլորտները Հայաստանում

♦ **Փողը և միջին մասնավոր ձեռնարկությունների զարգացում.** Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ երկարաժամկետ ֆինանսավորման բացակայությունը լուրջ խոչընդոտ է մասնավոր հատվածի զարգացման համար, Եվրոբանկը հիմնականում մտադիր է ֆինանսավորել ՀՀ մասնավոր հատվածի զարգացմանը նպաստող փոքր ծրագրերը: Առաջնա-
նությունը տրվում է այն համատեղ ձեռնարկություններին, որոնք կողմնորոշված են դեպի արտասահմանյան շուկաները, ինչպես նաև այն ձեռնարկություններին, որոնց արտադրանքը բարձրորակ է և ունի նյութական ցածր ծախսեր:

Զնայած ակնկալվում է, որ աջակցությունը մասնավոր հատվածին հիմնականում կիրականացվի ֆինանսական միջնորդների միջոցով, Եվրոբանկը մտադիր է նաև ուղղակի ներդրումներ կատարել ՀՀ ձեռնարկությունների բաժնետիրական կապիտալներում: Այդ ներդրումները կիրականացվեն Կառավարության տնտեսական քաղաքականության շուրջը վարվող երկխոսությունների միջոցով, որոնց նպատակը կլինի բարելավել գործարարության մթնոլորտը Հայաստանում: Եվրոբանկին ներկայացվել են արդյունաբերության և գյուղատնտեսության բնագավառի զարգացման նախնական ծրագրեր, և ներկայումս դիտարկվում են արտասահմանյան գործընկերների հետ համագործակցության հնարավորությունները: Խոստումնալից են ոսկու, պղնձի և մոլիբդենի հանքերի, քիմիական արդյունաբերության ճյուղերի, հատկապես՝ պարարտանյութերի, սիլիկատների արտադրության զարգացման ծրագրերը, ինչպես նաև էլեկտրոնիկայի, դեղագործական և ագրոքիզնեսի բնագավառները:

♦ **Բանկային համակարգում** Եվրոբանկի նպատակն է տեղական մասնավոր բանկերի միջոցով զարգացնել միջնորդային ծառայությունների ցանցը և մասնավոր հատվածում հայկական բանկերի հետ համատեղ, վարկային ծրագրերի միջոցով բավարարել ժամկետային պարտքի ֆինանսավորման աճող պահանջը:

«Բազմաբանկ ֆինանսավորման մեխանիզմի» շրջանակներում Եվրոբանկը նախատեսում է ներդրում կատարել երկու կամ երեք առևտրային բանկերի բաժնետիրական կապիտալներում և այդ բանկերի միջոցով վարկեր տրամադրել գյուղատնտեսության, թեթև արդյունաբերության և վերամշակող արդյունաբերության փոքր և միջին ձեռնարկություններին:

** Աղբյուրը՝ EBRD "Investment Projects Pipeline Report", Memorandum dated 26 May 2000.

ՀՀ բանկային համակարգում իրականացվող ծրագրերին Եվրոբանկը մտադիր է ավելացնել նաև խնայողական փոստային բանկի և Առևտրի աջակցման ծրագրերը (**Trade Facilitation Program**): Առևտրի աջակցման ծրագիրը Եվրոբանկը սկսել է իրականացնել 1999 թ. հունվարից, և այն նախատեսված է Բալկանյան տարածաշրջանի, Կենտրոնական Ասիայի և Կովկասյան երկրների համար: Ծրագրի նպատակն է՝ ա) աջակցել ներ - և միջ տարածաշրջանային առևտրին, բ) ծրագրին մասնակցող տեղական բանկերին օգնել կապեր հաստատելու միջազգային բանկերի հետ, գ) մեծացնել տեղական բանկերի կարողությունները առևտրի ֆինանսավորման գործում: Այս ծրագրի համաձայն՝ Եվրոբանկը երկարաժամկետ երաշխիքներ է տրամադրում տեղական բանկերին, որոնց հիման վրա նրանք կարող են վարկեր ներգրավել օտարերկրյա բանկերից և այնուհետև վարկավորել արտահանման կողմնորոշում ունեցող և միջազգային առևտրում ներգրավված ձեռնարկություններին: Եվրոբանկի ընձեռած երաշխիքների հիման վրա նախատեսվում է ձեռք բերել (և տեղադրել) կապիտալ սարքավորումներ, իսկ օտարերկրյա վարկերի միջոցով՝ ֆինանսավորել արտահանմանն ուղղվող արտադրության կազմակերպումը: Հարկ ենք համարում նշել, որ Անդրկովկասյան երկրներից Ադրբեյջանն ու Վրաստանը 1999 թ. հունվարից մասնակցում են Եվրոբանկի այս ծրագրին (Ադրբեյջանում՝ Ադրբեյջանի միջազգային բանկի, իսկ Վրաստանում՝ Վրաստանի բանկի և TBC բանկի միջոցով): 2000 թ. մայիսի 31-ի դրությամբ Եվրոբանկի այս ծրագրում նախկին ԽՍՀՄ երկրներից ներառված էին՝ Ուզբեկստանի 3, Ուկրաինայի՝ 2, Ռուսաստանի՝ 5, Ղազախստանի՝ 3, Մոլդովայի՝ 3, Բելառուսի՝ 2, Լիտվայի՝ 1, Լատվիայի՝ 2, Եստոնիայի՝ 1 բանկ:

♦ **Ֆինանսական հատվածում** Եվրոբանկի ռազմավարությունն է՝ օժանդակել կապիտալի շուկայի ինստիտուցիոնալ զարգացմանը, ինչպես նաև ՀՀ կենտրոնական բանկին՝ բանկային ավանդների ապահովագրման սխեմայի մշակման և ֆոնդային բորսայի ու ֆինանսական համակարգին տեխնիկապես աջակցող այլ ֆինանսական հաստատությունների հիմնադրման հարցերում:

Նախատեսվում է ուսումնասիրել սեփականաշնորհումը խթանող ռիսկային կապիտալ ֆոնդերի ֆինանսավորման ծրագրեր, զբաղվել սեփականաշնորհման գործընթացում արևմտյան ներդրողների մասնակցությունը ապահովելու խնդիրներով, ստեղծել մասնավոր բաժնետիրական կապիտալ ֆոնդ՝ զարգացման ներուժ ունեցող փոքր և միջին ձեռնարկություններին անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցներ տրամադրելու նպատակով:

Բանկերից բացի, այլ ֆինանսական միջնորդներ (ապահովագրական ընկերություններ, կենսաթոշակային հիմնադրամներ) ձևավորելու համար Եվրոբանկը նախատեսում է փայամասնակցություն ունենալ նրանց կապիտալներում:

♦ **Հեռահաղորդակցության բնագավառում** Եվրոբանկը գլխավոր շեշտը դնում է արտասահմանյան հովանավորների հետ համատեղ ներդրումային ծրագրերը խրախուսելու վրա, նկատի ունենալով, որ ներդրումները կարագացնեն հեռահաղորդակցության տեղական ցանցերի արդիականացումը, միջազգային ուղիների ընդլայնումը, հեռավոր շրջաններում հեռախոսային ծառայությունների տարածումը, կնպաստեն հեռահաղորդակցման խտության ավելացմանը և ծառայությունների բարելավմանը: Այս նպատակով Եվրոբանկը նախատեսում էր 18 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով փայամասնակցություն ունենալ «Արմենթելի» բաժնետիրական կապիտալում և վարկավորել նրա արդիականացման աշխատանքները՝ 40 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով: Ներկայումս վարվում են բանակցություններ «Արմենթելի» բաժնետերերի հետ: Աջակցելով այս ոլորտին՝ Եվրոբանկը կխրախուսի մրցակցությունը և ներկայումս թերի շահագործվող հեռախոսային շուկայի մի շարք հատվածների համար կստեղծի ներդրումներ ներգրավելու հնարավորություն:

♦ **ՀՀ ճանապարհների ցանցը վերականգնելու և զարգացնելու** նպատակով Եվրոբանկը Համաշխարհային բանկի հետ համատեղ մշակում է ծրագիր, որը կօժանդակի ճանապարհային ցանցի պահպանման կառույցների ապապետականացմանը և մասնավորեցմանը: Համատեղ

ծրագրի ծախսերը կկազմեն 40.4 մլն ԱՄՆ դոլար, որից Եվրոբանկը ֆինանսավորելու է 16.7 մլն ԱՄՆ դոլարը: Եվրոբանկն աջակցում է միջազգային կապուղիների զարգացմանը, չնայած հիմնական ծրագրերը շատ փոքր են ուղղակի ֆինանսավորման համար: Այդ նպատակով պետք է տրամադրվեն այնպիսի միջոցներ, ինչպիսիք են՝ վարկային գծերը և ձեռնարկատիրական կապիտալ ֆոնդերը:

♦ **Աղետի գոտու, ինչպես նաև ինքնահոս ջրամատակարարման** ամբողջ համակարգը մինչև վերջ վերականգնելու համար Եվրոբանկը նախատեսում է մասնակցել Համաշխարհային բանկի կողմից ներկայումս ֆինանսավորվող ծրագրերին:

Տեխնիկական աջակցություն. Եվրոբանկը ծրագրում է աջակցել օրենսդրական այնպիսի միջավայրի ստեղծմանը, որը կնպաստի առևտրային գործարքների իրականացմանը, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավմանը և անցումային փուլի դժվարությունների հաղթահարմանը:

Ներկայումս Եվրոբանկի տեխնիկական աջակցությունն ուղղված է հեռահաղորդակցության հատվածի կանոնակարգմանը. առաջարկվել է ստեղծել անկախ կարգավորող հանձնաժողով: Հետագայում նախատեսվում է աջակցել նաև տեղական բանկերի ինստիտուցիոնալ ուժեղացմանը:

Եզրահանգում

Անհրաժեշտ ենք համարում մեկ անգամ ևս ընդգծել Հայաստանում Եվրոբանկի կողմից ֆինանսավորվող ծրագրերին և միջինժամկետ ռազմավարությանը առնչվող, առանձնակի ուշադրության արժանի մի քանի հանգամանք՝

- ♦ Եվրոբանկի կողմից վարկավորման պայմանները բացառում են պարտքի վերաձևակերպում և Եվրոբանկն ունի առաջնահերթ վարկատուի կարգավիճակ,
- ♦ մասնավոր ձեռնարկություններին փոխատվությունները տրամադրվում են երկրի կառավարության երաշխիքով, առանց որի ծրագիրը չի իրականացվում,
- ♦ Ելնելով տվյալ երկրի ռիսկայնությունից՝ Եվրոբանկը սահմանափակում է իր ռիսկի չափը՝ վարկավորելով շուկայական բարձր տոկոսադրույքներով,
- ♦ Եվրոբանկն իր ծառայությունները մատուցում է շուկայական գներով:

**Եվրոբանկի գնահատականները նախկին ԽՍՀՄ երկրների կառուցվածքային և
ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների ընթացքի վերաբերյալ (1999 թ. համար)***

	Հայաստան	Ադրբեջան	Վրաստան	Լատվիա	Լիտվա	Էստոնիա	Ռուսաստան	Ուկրաինա	Բելառուս	Սլովակա	Ղազախստան	Ղրղզստան	Տաջիկստան	Թուրքմենստան	Ուզբեկստան
Գների ազատականացման ինդեքս	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0	2.7	3.0	1.7	3.0	3.0	3.0	3.0	2.0	2.0
Արժույթային և առևտրի ազատականացման ինդեքս	4.0	3.3	4.0	4.3	4.0	4.0	2.3	3.0	1.0	4.0	3.0	4.0	2.7	1.0	1.0
Փոքր չափի ձեռնարկություն- ների սեփականաշնորհման ինդեքս	3.3	3.3	4.0	4.0	4.3	4.3	4.0	3.3	2.0	3.3	4.0	4.0	3.0	2.0	3.0
Խոշոր չափի ձեռնարկու- թյունների սեփականաշնորհ- ման ինդեքս	3.0	1.7	3.3	3.0	3.0	4.0	3.3	2.3	1.0	3.0	3.0	3.0	2.3	1.7	2.7
Ձեռնարկությունների ռեֆորմի ինդեքս	2.0	1.7	2.0	2.7	2.7	3.0	1.7	2.0	1.0	2.0	2.0	2.0	1.7	1.7	2.0
Սրճակցային քաղաքականության ինդեքս	1.0	2.0	2.0	2.3	2.3	2.7	2.3	2.3	2.0	2.0	2.0	2.0	1.7	1.0	2.0
Ենթակառույցներում ռեֆորմների միջինացված ինդեքս	2.3	1.8	2.7	3.1	2.6	3.7	2.4	2.0	1.3	2.4	2.4	1.9	1.1	1.1	1.7
Բանկային հատվածի ռեֆորմի ինդեքս	2.3	2.0	2.3	3.0	3.0	3.7	1.7	2.0	1.0	2.3	2.3	2.3	1.0	1.0	1.7
Ոչ-բանկ ֆինանսական հաստատությունների ռեֆորմի ինդեքս	2.0	1.7	1.0	2.3	2.7	3.0	1.7	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	1.0	1.0	2.0
Օրենսդրական դաշտի համալրվածության վարկանիշ	3.7	3.3	2.0	3.7	4.0	3.3	3.7	2.0	2.0	3.7	3.3	3.3	-	-	2.7
Օրենսդրական դաշտի արդյունավետության (կիրառման) վարկանիշ	2.0	2.0	2.0	3.0	3.0	3.7	2.3	2.0	2.0	3.0	3.3	3.0	-	-	2.3

* Աղբյուրը՝ Transition report 2000// Employment, skills and transition. EBRD 2000. p.130-229.